

Lesní ochranná služba VÚLHM Jíloviště-Strnady

ve spolupráci

s Lesnickou fakultou České zemědělské univerzity v Praze
a Českou zemědělskou společností, pobočkou při ČZU

Škodliví činitelé v lesích Česka 2002/2003

sborník referátů
z celostátního semináře s mezinárodní účastí

Praha-Suchdol, 26. 3. 2003

Sestavil: Petr Kapitola

Sborník referátů z celostátního semináře s mezinárodní účastí

„Škodliví činitelé v lesích Česka 2002/2003“

Praha-Suchdol, Česká zemědělská univerzita, 26. 3. 2003

Pořadatel semináře:

Lesní ochranná služba VÚLHM Jíloviště-Strnady
ve spolupráci s Lesnickou fakultou České zemědělské univerzity v Praze
a Českou zemědělskou společností, pobočkou při ČZU

Odborný garant semináře:

Dr. František Soukup, CSc.
VÚLHM Strnady, e-mail: soukup@vulhm.cz

Sestavil a k tisku připravil:

Ing. Petr Kapitola; sazba obálky: Ing. Robert Klán, Klára Šimerová
VÚLHM Strnady, e-mail: kapitola@vulhm.cz

Vydal:

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti Jíloviště-Strnady, 2003

Adresa vydavatele:

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti
Jíloviště-Strnady
156 04 Praha 5 – Zbraslav
tel. 257 892 222, e-mail: admin@vulhm.cz

Tisk: TISK Ústav jaderných informací Zbraslav

Náklad: 300 ks

ISBN 80-86461-27-0

Za obsah příspěvků zodpovídají autoři.
Texty neprošly odbornou jazykovou úpravou.

Snímek na obálce:

Plodnice houby *Sphaeropsis sapinea* (Fr.) Dyko et Sutton na jehlicích borovice Jeffreyovy (*Pinus jeffreyi*)
(foto: P. Kapitola, archiv VÚLHM)

Doporučený způsob citace (příklad):

Čermák P., Mrkva R., 2003: Možnosti posuzování početnosti sudokopytníků a jejich vlivu na dřevinnou vegetaci na příkladu NP a CHKO Šumava. In: Škodliví činitelé v lesích Česka 2002/2003. Sborník ze semináře, Praha-Suchdol 26. 3. 2003, ed. P. Kapitola. VÚLHM Jíloviště-Strnady, p. 36-40.

Diskusní příspěvek

HOUBA *ASCOCALYX ABIETINA* V TISKU, MÉDIÍCH A NA INTERNETU

VÁCLAV NÁROVEC

Úvod

O nálezu a přítomnosti vřeckovýtrusé houby *Ascocalyx abietina* (Lagerb.) Schläpfer-Bernhard (anamorfa *Brunchorstia pinea* (Karst.) Höhn.) na koncových výhonech smrků v našich severních pohraničních pohořích bylo podrobně referováno již v letech 2000 a 2001 (např. BALCAR 2001; HRUŠKA a kol. 2001; JANČAŘÍK 2000, 2001; NÁROVEC 2001; SOUKUP a PEŠKOVÁ 2000a, 2000b, 2001a, 2001b; SOUKUP a kol. 2001; ŠACH a kol. 2000; ZLATNÍK a HUBENÝ 2001). Již tehdy se diskuse o významu této houby rychle přenesly z roviny odborných publikací a sdělení nejen na stránky celostátního¹⁾ a regionálního²⁾ tisku či následně na monitory zpravodajských internetových serverů³⁾, ale také na obrazovku České televize⁴⁾. Uplynulý rok 2002 nebyl v tomto směru výjimkou.

Příspěvek předkládá vedle informací o publikačních a jiných aktivitách pracovníků VÚLHM Jíloviště-Strnady či LDF MZLU v Brně také odkazy na nejrůznější prezentace a interpretace dané problematiky ve sdělovacích prostředcích a na Internetu. Navazuje na loňské *Ohlasy na nález houby Ascocalyx abietina v Orlických horách*, přednesené na semináři *Škodliví činitelé v lesích Česka 2001/2002* (NÁROVEC 2002a), a jeho záměrem je poskytnout lesnické praxi (a všem ostatním zájemcům o danou problematiku) věcně i časově úzce ohraničený soubor informací o rozšíření a významu houby *Ascocalyx abietina* na území České republiky v roce 2002.

Výchozí fytopatologická situace

Z pravidelných odběrů vzorníkových větví a z jejich fytopatologických analýz, prováděných *Lesní ochrannou službou*, bylo již v průběhu roku 2001 zřejmé, že ve sledovaných lesních přírodních oblastech nedošlo na smrku ztepilém i smrku pichlavém k takové fruktifikaci houby *Ascocalyx abietina*, která by byla srovnatelná s rokem 2000. Čerstvé plodnice anamorfy *Brunchorstia pinea* byly na koncových výhonech smrkových kultur nalézány pouze výjimečně (SOUKUP, KNÍŽEK, PEŠKOVÁ, LIŠKA a HOLUŠA 2002). V průběhu roku 2001 již nové napadení smrků zaznamenáno nebylo a poškozené horské smrčiny regenerovaly. Na jaře roku 2002 bylo proto možné fytopatologickou situaci (alespoň z hlediska sekundárního biotického škodlivého činitele – houby *Ascocalyx abietina*) ve sledovaných smrčinách označit za stabilizovanou (SOUKUP a PEŠKOVÁ 2002, s. 42).

Interpretace významu houby *Ascocalyx abietina* v médiích

Zcela odlišně se však na jaře 2002, resp. po zimním období 2001/2002 vyvíjela situace, pokud se týká nežádoucího působení abiotických faktorů prostředí na zdravotní stav horských smrkových porostů. Středem zájmu regionálního i celostátního tisku se v květnu 2002 staly opět především Orlické hory a aktuální zdravotní stav zdejších smrkových porostů první věkové třídy^{5), 6), 7)}. Dne 1. června 2002 natáčela Televize NOVA v Orlických horách

reportáž o aktuálním poškození jehličnanů⁸⁾ a odvysílala ji následující den (2. června 2002) v hlavní zpravodajské relaci Televizní noviny⁹⁾. V reportáži se konstatovalo, že „hlavní příčina poškození je jedna“, a to „poměrně neznámá houba, která způsobila reznutí a následné opadání jehličí“. Na televizních obrazovkách byl rovněž prezentován názor, že „houba se zatím neobjevila jinde než v Orlických horách“ (pro úplnost je třeba poznamenat, že v reportáži nezazněla konkrétní druhová specifikace této houby, avšak z kontextu předchozích i následných prezentací lze odvodit, že míněna byla houba *Ascocalyx abietina*).

Uváděná reportáž, orientovaná na dílčí fytopatologický aspekt dané problematiky, měla bezprostřední odezvu nejen ve sdělovacích prostředcích^{10), 11), 12)}, ale také vedla k zopakování již známých (dříve publikovaných) skutečností o rozšíření a významu houby *Ascocalyx abietina* i na stránkách červencového čísla *Lesnické práce* (NÁROVEC 2002b).

Z fytopatologických šetření specialistů Ústavu ochrany lesů a myslivosti LDF MZLU v Brně (JANKOVSKÝ a kol. 2002) nicméně nově vyplynulo, že do popředí zájmu vystupuje přítomnost houby *Ascocalyx abietina* nyní i na borovicích, a to nejen v horských oblastech na *Pinus mugo* či *Pinus contorta*, ale i v nížinných oblastech na adultních borovicích *Pinus nigra*. Sledujeme-li mediální ohlasy, týkající se rozšíření *Ascocalyx abietina* v roce 2002, nelze proto opomenout sdělení, publikovaná ve dnech 10. a 17. října 2002 v Mladé frontě DNES. První z nich upozorňuje na „neznámou virovou chorobu, která kosí porosty borovice černé u Miroslavi na Znojemsku“¹³⁾. Ve druhém příspěvku¹⁴⁾ pak reaguje Dr. Ing. L. Jankovský vysvětlením, že se nejedná o virové onemocnění, ani o sypavky, ale o sekundární infekci borovic houbou *Ascocalyx abietina* var. *pini*.

Prezentovaný dílčí přehled mediálních ohlasů lze doplnit řadou dalších odkazů, které se primárně věnují jiným tématům, avšak o významu houby *Ascocalyx abietina* a jejím rozšíření v České republice se rovněž okrajově zmiňují^{15), 16), 17)}. Zpravidla se jedná o práce či prezentace (včetně televizních vysílání^{18), 19), 20)} a jiných sdělení), vztahující se k aktuálnímu zdravotnímu stavu smrkových porostů v Orlických horách (podrobněji např. KLÍMA 2002).

Využití Internetu

K zevrubnému monitorování publikovaných informací a mediálních sdělení, týkajících se popisu, významu a rozšíření houby *Ascocalyx abietina*, lze dnes velmi efektivně využívat i Internet a jeho univerzální vyhledávací služby (např. Google, AltaVista aj.). Tyto nástroje prostřednictvím „agentů“ zkoumají a indexují obsah webových stránek a nebo, pokud se nedá zpracovat celá stránka, alespoň *metadata* ukrytá v HTML značkách těchto stránek. Kromě mezinárodních vyhledávacích služeb (dnes již s podporou češtiny) pak domácí internetové portály (Atlas, Centrum a všechny další) umožňují vyhledávání ve vlastních katalozích informací z českého Internetu. Vyhledávací služby někdy nabízejí i jednotlivé webové servery či oborově zaměřené portály. Lesnický orientované specializované vyhledávací služby a metavyhledávací služby²¹⁾, soustřeďující se na specifitější datové sady (např. na informace i biotických škodlivých činitelích v lesním hospodářství), na našem Webu více méně dosud chybějí. Překlenutí této disproporce lze očekávat teprve v příštím období, kdy dojde k dalšímu rozšíření „lesnických“ (či „ochranářských“ a jiných) informací na webových stránkách jednotlivých institucí a kdy také vznikne potřeba tyto informace třídit a finalizovat do uživatelem požadovaných a aplikovatelných výstupů.

Upoutávka na vlastní webovou prezentaci

Autor sdělení v rámci poradenské činnosti v oboru výchovy a obnovy lesních porostů v průběhu loňského roku (2002) monitoroval tisková sdělení, publikovaná na téma rozšíření houby *Ascocalyx abietina* na vybraných serverech českého Internetu (silvarium.cz; lesycr.cz;

vulhm.cz; ekolog.cz; mze.cz; uhul.cz; prvniles.cz; mfdnes.newtonit.cz; mojenoviny.cz apod.). Získané informace v podobě odkazů na primární webové zdroje uspořádal dle jednotlivých serverů do samostatné stránky (http://vulhm.opocno.cz/homepages/narovec/media_in_02.html) a také některá předchozí sdělení (<http://vulhm.opocno.cz/ascocalyx1.html>) upravil do HTML formátu (např. <http://vulhm.opocno.cz/homepages/narovec/ascocalyx.html>).

Samozřejmě, že avizované stránky nemají ambice suplovat výstupy vyhledávacích služeb Internetu. Snad jsou pouze lokální a dočasnou „výstřížkovou službou“ (nepředpokládá se další doplňování odkazů, a proto i aktuálnost stránek bude jen dočasná) pro zájemce o bližší studium dané problematiky, kterou lze i na podkladě prezentovaných odkazů (pramenů) analyzovat z řady různorodých pohledů či v různých (někdy i překvapivých) souvislostech.

Závěr

Přes často rozporuplné interpretace problematiky významu a rozšíření houby *Ascocalyx abietina* v médiích, lze i nadále lesnickou praxi odkázat na názor, který na stránkách *Lesnické práce* (č. 10/2000, s. 473) vyslovili již SOUKUP a PEŠKOVÁ (2000a): „*Ascocalyx abietina* rozhodně není a nemůže být primární či nejdůležitější příčinou současného zhoršování zdravotního stavu orlickohorských smrčín.“

Téměř shodný závěr vyplývá i z fytopatologických šetření, která v průběhu roku 2002 realizovali JANKOVSKÝ a kol. (2002): „*Gremmeniella abietina* (*Ascocalyx abietina*) není... faktorem, který je... odpovědný za stávající stav (orlickohorských smrčín – pozn. aut.). Jde spíše o projev sekundární kolonizace odumřelých pletiv za podmínek příznivých pro rozvoj houby.... Jednoznačnou odpovědí na otázku významu *Gremmeniella abietina* (*Ascocalyx abietina*) by byl screening *Gremmeniella abietina* pomocí metod PCR.“²²⁾

Citovaná literatura

- BALCAR V., 2001: Opad jehličí ze špiček větví v Jizerských horách. In: Šach, F. et al.: Podpora obnovy a restaurování lesa v antropogenně změněných a narušených biotopech (lesnické meliorace). [Výroční zpráva výzkumného projektu]. Opocno, VÚLHM – Výzkumná stanice, s. I-21 – I-22.
- HRUŠKA J., CIENCIALA E., MORAVČÍK P., NAVRÁTIL T., HOFMEISTER J., 2001: Dlouhodobá acidifikace a nutriční degradace lesních půd. Limitující faktor současného lesnictví (1. část). *Lesn. Práce*, 80, č. 11, s. 494 – 495.
- JANČAŘÍK V., 2000: Zpráva o výsledku pochůzky ve smrkových porostech Orlických hor. [Poradenská zpráva pro LČR, s. p. Hradec Králové]. Jíloviště - Strnady, VÚLHM, 4 s.
- JANČAŘÍK V., 2001: Ochrana lesa na přelomu tisíciletí. Otázky a problémy lesnické fytopatologie. *Silva bohemica*, 11, č. 12, s. 18 – 21.
- JANKOVSKÝ L., MARTINKOVÁ M., CUDLÍN P., ČERMÁK M., PALOVČÍKOVÁ D., 2002: Posouzení zdravotního stavu, možných příčin chřadnutí a stavu pletiv poškozených smrků vybraných stanovišť oblasti Orlických hor. [Poradenská zpráva pro LČR, s. p. Hradec Králové]. Brno, LDF MZLU. Nepagin., příl. 25 s.
- JANKOVSKÝ L., ŠMERDA J., 2003: Aplikace molekulární biologie v lesnictví – molekulární markery. *Lesn. Práce*, 82, č. 1, s. 32 – 33.
- KLÍMA J., 2002: Orlické hory 2002. *Lesn. Práce*, 81, č. 11, s. 490 – 492.
- NÁROVEC V., 2001: K nálezu houby *Ascocalyx abietina* v Orlických horách. *Lesn. Práce*, 80, č. 6, s. 268 – 270.

- NÁROVEC V., 2002a: Ohlasy na nález houby *Ascocalyx abietina* v Orlických horách. In: Škodliví činitelé v lesích Česka 2001/2002. Sborník referátů z celostátního semináře s mezinárodní účastí. Praha-Suchdol, 21. 3. 2002. Sest. P. Kapitola. Jíloviště-Strnady, VÚLHM, s. 62 - 65.
- NÁROVEC V., 2002b: Houba *Ascocalyx abietina* v dotazech a odpovědích. Lesn. Práce, 81, č. 7, s. 324 – 325.
- SOUKUP F., KNÍŽEK M., PEŠKOVÁ V., LIŠKA J., HOLUŠA J., 2002: Biotičtí škodliví činitelé v lesích českých zemí v roce 2001. In: Škodliví činitelé v lesích Česka 2001/2002. Sborník referátů z celostátního semináře. Praha-Suchdol, 21. 3. 2002. Ed. P. Kapitola. Jíloviště-Strnady, VÚLHM, s. 8 – 15.
- SOUKUP F., PEŠKOVÁ V., 2000a: Napadení poškozených smrků v Orlických horách houbou *Ascocalyx abietina*. Lesn. Práce, 79, č. 10, s. 472 – 473.
- SOUKUP F., PEŠKOVÁ V., 2000b: Výskyt významného sekundárního škůdce – houby *Ascocalyx abietina* na smrku v Orlických horách. In: Lesnické hospodaření v imisní oblasti Orlických hor. Sborník referátů z celostátního semináře. Opočno, 31. 8. – 1. 9. 2000. Ed. M. Slodičák. Opočno, VÚLHM – Výzkumná stanice, s. 87 – 88.
- SOUKUP F., PEŠKOVÁ V. 2001a: *Ascocalyx abietina* (Lagerb.) Schläpfer-Bernhard (prosychání jehličnanů). Lesn. Práce, 80, č. 10, s. příl. I – IV.
- SOUKUP F., PEŠKOVÁ V., 2001b: Houbové a další choroby. In: Výskyt lesních škodlivých činitelů v roce 2000 a jejich očekávaný stav v roce 2001. Zpravodaj ochrany lesa. Supplementum. Květen 2001. Ed. P. Kapitola et M. Knížek. Jíloviště-Strnady, VÚLHM, s. 45 – 56.
- SOUKUP F., PEŠKOVÁ V., 2002: Houbové choroby a další příčiny poškození. In: Výskyt lesních škodlivých činitelů v roce 2001 a jejich očekávaný stav v roce 2002. Zpravodaj ochrany lesa. Supplementum. Květen 2002. Ed. P. Kapitola et M. Knížek. Jíloviště-Strnady, VÚLHM, s. 40 – 48.
- SOUKUP F., PEŠKOVÁ V., KNÍŽEK M., LIŠKA J., 2001: Biotičtí škodliví činitelé v lesích českých zemí v roce 2000. In: Škodliví činitelé v lesích Česka 2000/2001. Sborník referátů z celostátního semináře. Praha-Suchdol, 22. 3. 2001. Ed. P. Kapitola. Jíloviště-Strnady, VÚLHM, s. 8 – 15.
- ŠACH F., ČERNOHOUS V., PODRÁZSKÝ V., 2000: Druhá diversita a zdravotní stav restaurovaných smrkových kultur. In: Lesnické hospodaření v imisní oblasti Orlických hor. Sborník referátů z celostátního semináře. Opočno, 31. 8. – 1. 9. 2000. Ed. M. Slodičák. Opočno, VÚLHM – Výzkumná stanice, s. 81 – 86.
- ZLATNÍK V., HUBENÝ J., 2001: Houbové choroby. In: Oblastní plán rozvoje lesů: přírodní lesní oblast 27 – Hrubý Jeseník. [Textová část]. Brandýs nad Labem [pobočka Olomouc], ÚHÚL, s. 125 – 126.

Poznámky (odkazy na mediální sdělení):

- 1) Baroch, P.: *V Orlických horách se vrátil čas, lesy mřou*. Mladá fronta DNES. 17. 11. 2000.
- 2) Dostálek, M.: *Vědci potvrdili, že Orlické hory likviduje houba*. Hradecké noviny. 5. 9. 2000.
- 3) *Zákeřná houba likviduje lesy v Orlických horách*. EkoList po drátě. 8. 9. 2000. (<http://ekolist.cz>).
- 4) Česká televize. Program ČT2 (Zpravodajská relace „21“): *Stav lesů v ČR patří podle zprávy EU a OSN k nejhorším v Evropě*. 27. října 2000.

- 5) Dostálek, M.: *Poškození lesů Orlických hor přerostlo v katastrofu*. Východočeské Deníky Bohemia. 22.5. 2002.
- 6) Dostálek, M.: *Orlické hory se mění v měsíční krajinu*. Noviny Rychnovska, 11, 2002, č. 118, s. 1. (22. 5. 2002).
- 7) Baroch, P.: *Orlické hory postihla nebývalá katastrofa*. Mladá fronta DNES. 1. 6. 2002.
- 8) *V Orlických horách natáčeli horror*. Noviny Rychnovska. 1. 6. 2002.
- 9) Toušková, T.: *Lesy v Orlických horách umírají*. Televize NOVA. Relace Televizní noviny. 2. 6. 2002.
- 10) Dostálek, M.: *Katastrofu v Orlických horách "zabiják" nezpůsobil*. Východočeské Deníky Bohemia. 5. 6. 2002.
- 11) Dostálek, M.: *Houba odumírání lesů nezpůsobuje*. Hradecké noviny. 6. 6. 2002.
- 12) ČTK: *Proč umírají lesy? Zatím nikdo neví*. Mladá fronta DNES. 5. 6. 2002.
- 13) (smo): *Škůdce ničí stromy u Miroslavi*. Mladá fronta DNES. 10. 10. 2002 (s. 1).
- 14) Jankovský, L.: *Kácení moc nevyřeší*. Mladá fronta DNES. 17. 10. 2002 (s. 3).
- 15) ČTK: *Umírání orlických lesů nezpůsobuje houba, viník není stále znám*. EkoList po drátě. 4. 6. 2002. (<http://ekolist.cz>).
- 16) Dioszegi, I.: *Lesníci už zjistili, co ničí lesy. Škodliviny v půdě, houba a nebývalé přívaly sněhu v Orlických horách vykonaly své*. Mladá fronta DNES. 20. 9. 2002 (s. 1).
- 17) Hrazděra, K.: *Lesy Orlických hor ohroženy*. Hradecké noviny. 19. 9. 2002.
- 18) Weiner, V.: *Imisní šok postihl hory*. Vysílání Televize ČT1. Relace Události. 18. 5. 2002.
- 19) Televize NOVA: *Relace Snídaně s Novou (rozhovor s Ing. Vítem Šrámkem, Ph.D.)*. 4. 6. 2002.
- 20) Česká televize (ČT2): *Relace „21“ (rozhovor s Ing. Bohumírem Lomským, CSc.)*. 5. 6. 2002.
- 21) *Metavyhledávací služby pošlou dotaz několika univerzálním vyhledávacím službách a jejich výsledky sloučí a roztrídí (např. podle významu, tématického obsahu, serverů, vyhledávacích služeb apod.)*.
- 22) PCR (Polymerase Chain Reaction) je metodou molekulární biologie. Popis této metody a možnosti její aplikace v lesnictví podrobněji popisují JANKOVSKÝ a ŠMERDA (2003).

Adresa autora:

Ing. Václav Nárovec, CSc.
Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti
Výzkumná stanice Opočno
Na Olivě 550
517 73 Opočno
e-mail: narovec@vulhmop.cz